

Rädda Barnen

KRISBEREDSKAP OCH AKUT BARNKRISSTÖD

En introduktion till Rädda Barnens
arbete

Senast uppdaterad: 2024-01-11

Det här är en introduktion till Rädda Barnens arbete inom området krisberedskap och akut barnkrisstöd. Det är hämtat ut handboken för krisberedskap och akut barnkrisstöd men är mer kortfattat och riktat till den som vill ha en enklare översikt eller är ny till arbetet. Det innehåller också information om det aktuella läget i arbetet internt.

RÄDDA BARNENS ROLL OCH UPPDRAG I SAMHÄLLETS KRISBEREDSKAP

Inledning

Rädda Barnen stödjer barn i utsatta situationer i Sverige och i världen samt arbetar för att väcka opinion för barnets rättigheter. Rädda Barnen satsar nu på att utveckla sitt arbete med krisberedskap och akut barnkrisstöd även i Sverige.

Kriser som drabbar samhället drabbar också barn. Det kan vara våld i form av skjutningar eller naturkatastrofer som bränder. Men det är inte alltid barn får det stöd som behöver under och i nära anslutning till en skrämmande händelse. Rädda Barnen som organisation kan vara ett stöd när samhällets övriga resurser inte räcker till eller behöver förstärkas.

Enkelt kan man säga att med krisberedskap så menar vi det verksamhetsområde eller samhällsområdet vi verkar inom medan akut barnkrisstöd är vårt bidrag till det här området.

Vi vet att vår rörelse vill stötta barn i akut kris och redan gör det, men vi kan göra mer om vi är förberedda. Därför satsar vi nu på att utveckla arbetet med krisberedskap och akut barnkrisstöd i Rädda Barnen i Sverige.

Vart ska vi?

Vi ska gå från att vara reaktiva till att vara förberedda för att kunna stötta barn och viktiga vuxna innan, under och efter akuta kriser lokalt, regionalt och nationellt. Vi ska som en självklar aktör delta i krisinsatser samt sprida kunskap och ställa krav i relevanta sammanhang på lokal, regional och nationell nivå.

Vad kan Rädda Barnen bidra med?

Rädda Barnens fokus är att främja och skydda barns rättigheter och delaktighet i akut kris och arbeta innan, under och efter en kris för att säkerställa att barn får det stöd de behöver i samband med en svår händelse. Vårt arbete vilar på direkta insatser, kunskapsspridning och påverkansarbete.

Utgångspunkter för vårt arbete

När vi pratar om krisberedskap och akut barnkrisstöd menar vi vad Rädda Barnens roll är i samhällets krisberedskap, alltså vad kan vi göra innan, under och efter en kris i samhället. Det handlar inte om att hantera kriser i vår egen organisation eller verksamhet. Vi kan inte välja att agera på kriser som drabbar vår egen organisation och verksamhet, men vi kan välja att agera och bidra i kriser som drabbar samhället.

Utgångspunkten i samhällets krisberedskap är att en kris ska hanteras nära där den händer och av de som under ordinarie omständigheter är ansvariga. Det innebär att det i första hand är våra lokalföreningar och distrikt, i samverkan med lokala och regionala tjänstepersoner där sådana finns, som kan möta upp ett behov om något allvarligt inträffar. Nationellt kan vi vara ett stöd, komplement och möjliggörare till det lokala och regionala arbetet och hålla ihop arbetet till en helhet.

Utgångspunkten för vårt arbete är det ideella engagemanget i vår medlemsrörelse med stöd av tjänstepersoner. Vår möjlighet att bygga upp kapaciteten framåt beror mycket på resurserna man i stort satsar på att stötta och samverka med medlemsrörelsen. Det är i det ideella engagemanget med stöd från kansliet som vi kan nå ut på bredare front med direkta insatser, kunskapspridning och påverkansarbete både innan, under och efter en allvarlig händelse.

Tre fokusområden

Vi jobbar inom tre fokusområden när det gäller krisberedskap och akut barnkrisstöd. Dessa utgår från våra grundprinciper i stadgarna med fokus på direkta insatser, kunskap och påverkansarbete. Det finns inga skarpa gränser mellan dessa utan de överlappar varandra i verkligheten.

DIREKTA INSATSER - Vi vill bygga upp vår interna organisation och kapacitet för att kunna agera och erbjuda akut barnkrisstöd när en kris inträffar och drabbar barn.

KUNSKAP - Vi vill sprida kunskap om barns behov och rättigheter i kriser generellt och om akut barnkrisstöd specifikt och stärka både oss själva och andra i samhället att kunna möta barn i en svår händelse.

PÅVERKANSARBETE - Vi vill tydliggöra barns behov och stärka deras rättigheter i kriser och lyfta vikten av akut barnkrisstöd. Vi ska delta och ställa krav i relevanta sammanhang på lokal, regional och nationell nivå.

Direkta insatser – konkreta exempel

- Öppna en barnvänlig plats, både i vardag och i kris
- Synas i området eller på andra lokala mötesplatser i våra Rädda Barnen-kläder för att skapa en känsla av trygghet. Där kan vi finnas tillgängliga för samtal, sprida information om stöd till barn i akut kris och liknande. Ett exempel på detta är att genomföra trygghetsvandringar.
- Samarbeta och vara med i nätverk som fokuserar på krisberedskap och krisstöd. Det kan vara kommunens POSOM/Krisstödsgrupp eller civilförsvarsnätverk hos Länsstyrelsen. Namnen på sådana nätverk kan variera.

Kunskap – konkreta exempel

- Utbilda viktiga vuxna som föräldrar, föreningsledare, lärare eller kommunpersonal i akut barnkrisstöd
- Utbilda våra medlemmar och volontärer i akut barnkrisstöd

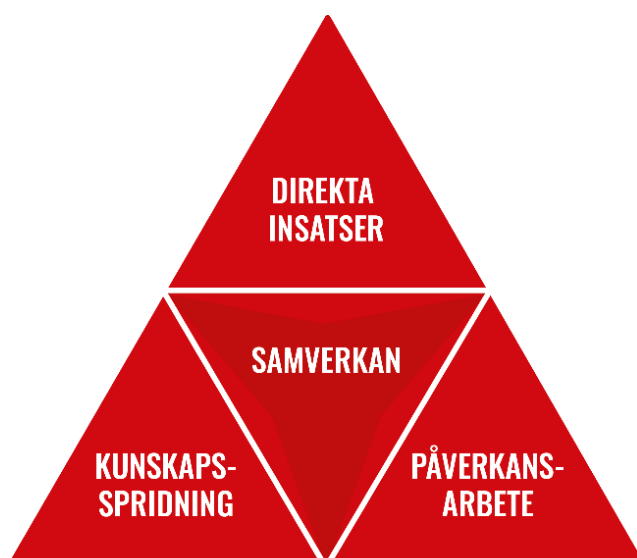
- Dela ut kunskapsmaterial om akut barnkrisstöd till drabbade personer och andra relevanta personer. Detta kan göras både innan och under en kris.

Påverkansarbete - konkreta exempel

- Kartlägg om det finns kompetens om akut barnkrisstöd i er kommun. Ett bra sätt är genom dialog med kommunens POSOM/Krisstödsgrupp eller skolor. Om det saknas, tryck på att det bör finnas och guida till våra resurser på Rädda Barnen.
- Finns barnrättsperspektivet, inklusive barns delaktighet, och barns behov med i kommunens krisberedskapsplan och risk-och sårbarhetsanalys? Om inte arbeta för att det måste finnas med.

För att lyckas med detta måste vi samverka internt i Rädda Barnen. Vi måste också arbeta tillsammans med externa aktörer. Det kan vara andra föreningar, myndigheter och kommuner.

Vad gör vi och när?

Det är lätt att tänka att det här arbetet enbart pågår i samband med en kris. Men vi har en styrka i att vi kan arbeta med detta både innan, under och efter en kris, just tack vare våra tre fokusområden - direkta insatser, kunskapsspridning och påverkansarbete. Det vi gör innan och efter bidrar även till att förbereda oss för att kunna agera i kris.

Påverkan och kunskapsspridning

DIREKTA INSATSER
Påverkan och kunskapsspridning

Kunskapsspridning och påverkan

OM KRISBEREDSKAP

Vad är en kris?

En kris är en händelse som påverkar många delar av samhället samt hotar grundläggande värden och funktioner. Krisen är något som inte kan hanteras med vanliga resurser och organisation. Den är oväntad, ovanlig och för att lösa den krävs att flera aktörer arbetar tillsammans.

Ordet "kris" används när det händer något allvarligt. Ibland kan en person vara i kris, till exempel om någon närstående dör eller blir sjuk. Men när vi pratar om krisberedskap menar vi oftast större kriser som påverkar många människor eller hela samhället.

Det är också viktigt för oss att fundera på vem det är som har makten att definiera vad som är en kris, och därmed när samhällets krisberedskap ska aktiveras. Vad är en kris för barn och unga själva? I vilka situationer tycker de att stöd behövs? Detta är särskilt viktigt ur ett icke-diskrimineringsperspektiv då behovet av stöd kan se väldigt annorlunda ut för barn i mer sårbara livssituationer, till exempel barn med funktionsnedsättning. I denna fråga kan Rädda Barnen ta en ledande roll i att säkerställa barns delaktighet och inte bara utgå från vuxenvärldens definition och uppfattning av vad en kris är.

Vad är krisberedskap?

Krisberedskap handlar om att vara förberedd och kunna hantera krissituationer. Det handlar om att lära sig och öva, samt att skapa en organisation och strukturer innan, under och efter en kris. Genom att planera och förbereda oss kan vi bli bättre på att agera när en kris inträffar. Krisberedskap är ingen separat verksamhet, utan en pågående process där vi planerar och förbereder oss för att kunna anpassa oss från vardag till kris när något akut händer.

Vem är ansvarig?

Alla i samhället har ett gemensamt ansvar för att utveckla och ta hand om krisberedskapen inom sina respektive områden. Detta arbete sker på olika nivåer: lokalt, regionalt, nationellt, samt på EU-nivå och internationellt. Det inkluderar statliga myndigheter, kommuner, regioner, privata företag samt ideella föreningar som Rädda Barnen.

Samverkan

Svensk krishantering bygger på samarbete. Det handlar om samarbete mellan myndigheter, kommuner, företag och ideella föreningar. Men också om samarbete mellan människor. Det är bäst att skapa kontakter och bygga relationer innan en kris inträffar. Det gör det lättare för oss att arbeta tillsammans och snabbt möta behoven som uppstår när en kris inträffar.

OM AKUT BARNKRISSTÖD

När något skrämmande inträffat behöver ofta barn och unga hjälp för att må bättre.

Om barn får hjälp och känner att det finns vuxna som bryr sig och hjälper dem att lösa problem kan risken minska att barn börjar må dåligt och behöver professionell hjälp.

Med psykologisk första hjälpen, eller akut barnkrisstöd som vi oftast kallar det för, vill vi:

- stärka känslan av lugn
- stärka känslan av trygghet

- stärka tillit till sig själv och samhället
- stärka känslan av samhörighet och
- stärka känslan av hopp

I konkreta handlingar kan psykologisk första hjälpen för barn innebära att:

- se till att det finns mat, dryck och värme
- ge information
- lyssna på behov
- svara på frågor
- hjälpa föräldrar och/eller andra viktiga vuxna att stötta barn

Krisstöd för barn är när vuxna och andra barn hjälper barn att återhämta sig efter en skrämmande händelse. Det kan vara precis efter händelsen eller några dagar senare. Målet är att skydda barnet från mer stress och hjälpa barnet att hantera sina tankar, känslor och problem. Beroende på situationen kan stödet ges enskilt eller i grupp. Stödet handlar om att vara medmänsklig, praktisk, social och hjälpsam.

De viktiga vuxna som finns runt barnen redan innan händelsen är fortsatt viktiga efter händelsen. Därför behöver även dessa vuxna involveras så mycket som möjligt i stödet till barnen.

Stöd till barn i akut kris minskar risken för att barnet känner sig utsatt, isolerad och utanför. Stödet kan även minska risken för att barnet förlorar tron på det goda i världen och i människor, samt tron på sig själva och sin förmåga att klara av svåra saker.

När barnet får stöd att förstå sina reaktioner och känner att den klarar av svåra saker skapas en känsla av att ha kontroll över sitt liv. Det kan minska risken för långvariga psykiska problem.

Målet med krisstöd för barn:

- Sänka barnets stress
- Hjälpa barnet att återhämta sig och hantera det som har hänt
- Stötta barnet för att minska risken för psykisk ohälsa

VAR ÄR VI I ARBETET?

Rädda Barnen satsar på att utveckla arbetet med krisberedskap och akut barnkrisstöd, men vi har redan nu förmåga och möjlighet att göra mycket. Under 2023 var fokus på att bygga en grund att stå på och sätta en riktning. Vi har tagit fram en handbok, flera nya utbildningar och verktyg. **Under 2024 är fokus istället på förankring, mobilisering och att steg för steg öka vår kapacitet inom det här området inom våra tre fokusområden. Vi påbörjar piloter lokalt och regionalt och vi börjar använda och testa de material och verktyg vi har tagit fram.**

Arbetet leds och samordnas av rollen Rådgivare krisberedskap och barnkrisstöd på Medlem- Metod- och Kunskapssektionen på Sverigeprogrammet. Rollen är ansvarig för att leda, samordna, underlätta och möjliggöra arbetet inom krisberedskap och akut barnkrisstöd i Rädda Barnen för både medlemsrörelse och personal. *Observera att rollen inte har fokus på hantering eller säkerhet i den interna organisationen. Där har vi sedan tidigare rutiner, krisplan och en krisorganisation.*

Rådgivaren leder en arbetsgrupp med personal från respektive region, centrum för stöd och behandling samt eventuella andra relevanta personer/funktioner som tillsammans synkar och driver arbetet framåt. Utgångspunkten för vårt arbete är det ideella engagemanget i vår medlemsrörelse med stöd av tjänstepersoner. Därför har rådgivaren och respektive region,

inte minst verksamhetsutvecklare, en kontinuerlig dialog och kontakt med medlemsrörelsen om detta. Som anställd kan man enkelt följa och delta i arbetet i teamsgruppen som heter "Krisberedskap och akut barnkrisstöd". På medlemssidorna finns aktuell information och stöddokument tillgängligt för såväl medlemsrörelse som anställda. Tyvärr finns det idag inte en plattform där personal och medlemsrörelsen kan kommunicera direkt med varandra, vi hoppas det kommer längre fram för att underlätta vårt gemensamma arbete.

Frågan om krisberedskap och akut barnkrisstöd blir en alltmer aktuell samhällsfråga. Utöver att bygga upp vår interna kapacitet och kunskap riktar vi oss alltmer utåt med fokus på kunskapsspridning såväl som påverkansarbete. Samverkan med relevanta aktörer och att delta i relevanta nätverk och möten kommer bli allt viktigare på såväl lokal, regional som nationell nivå. Vi blir allt oftare inbjudna till viktiga möten och nätverk på olika nivåer och det är en viktig del i att komma framåt inom våra tre fokusområden.

Processer på nationell nivå såsom utveckling av påverkansarbete, det nya barnrättspolitiska programmet och nya medlemssystemet SIMBA är bara några exempel på sådant som kommer påverka arbetet med krisberedskap och akut barnkrisstöd.

VAD KAN VI GÖRA REDAN NU?

Inom akut barnkrisstöd har vi tagit fram kunskap och verktyg som spridits och används både internt av medlemsrörelsen och anställda såväl som externt till myndigheter och allmänheten. Vi har väldigt stora möjligheter att sprida kunskap om akut barnkrisstöd.

Vårt material och 3h workshop "Lugna, Lyssna, Stärk - psykologisk första hjälp för barn i akut kris" är ett exempel som fått bred spridning. **Välfärd AB** utbildar även dom i "Lugna, Lyssna, Stärk" med fokus på externa aktörer såsom myndigheter. **Vår nya webbutbildning "Krisstöd till barn"** som är framtagen tillsammans med Röda Korset kan spridas både internt och externt. Likaså **appen Safe Place** med övningar och kunskap som kan användas för att lugna barn och unga i svåra situationer. **Vi har tryckt material** som kan delas ut till föräldrar, viktiga vuxna och barn som nyligen varit med om en skrämmande händelse. Vi har samlat information om vår viktigaste material och verktyg i dokumentet **"Att stötta barn efter en skrämmande händelse"** som kan spridas internt och externt.

Nyare utvecklingar som gör att vi kan göra mer på nationell nivå riktat direkt mot barn är **Lilla RB och ett konto på TikTok** där material som utgår från Lugna, Lyssna, Stärk nu finns. Likaså kan och brukar vi **sprida kunskap** om hur man kan prata med och stötta barn vid svåra händelser **via sociala medier och i media**.

Centrum för stöd och behandling har vid en del allvarliga händelser i samhället fungerat som konsulter lokalt och bidragit med spridning av kunskap och material om barnkrisstöd på lokal och nationell nivå. Det kan de göra även framåt. **Vid många större händelser läggs inlägg upp om hur man kan stötta barn vid oro och kris i våra sociala medier** på facebook, instagram och LinkedIn. Dessa kan vi enkelt sprida.

Det är i dagsläget svårt att generellt uttala sig om Rädda Barnens kapacitet att agera på lokal och regional nivå om det händer något. **Vår kapacitet att agera lokalt och regionalt kommer bero på vart något händer, typ av händelse och hur väl det lokala eller regionala kansliet kan samverka med lokalföreningar och distrikt i medlemsrörelsen.** Och vår organisation har stora variationer beroende på plats. På vissa platser är vi starka och många, på vissa platser finns vi inte alls. Vissa delar och personer har erfarenhet av sådana insatser, vissa inte. Eftersom arbetet med att bygga upp vår krisberedskap är så pass nytt så har vi ännu inte en god överblick på helheten. Som vår organisation är kommer det även naturligt att ändras beroende på plats och över tid.

Men det finns många goda exempel. Här nämns några:

- Rädda Barnen i Söderhamn är en livskraftig förening med många aktiva, god samverkan med kommun och föreningsliv och har varit aktiva i olika kriser såsom bränder samt har trygghetsvandringar.
- Många lokalföreningar var aktiva i Ukraina-responsen och har med sig värdefull erfarenhet och goda möjligheter att bygga vidare på det. Ett exempel är Rädda Barnen Karlskrona där de deltog i en större insats med flera lokala aktörer. Detta studerades även av forskare.
- Rädda Barnen Dalarna sitter numera med i Länsstyrelsens krisnätverk för civilsamhällesaktörer och Rädda Barnen Sundsvall är med i kommunens krisstödsnätverk. Förfrågningar om att delta i den typen av nätverk fortsätter trilla in.
- Lokalföreningarna i Stenungssund och Orust tog initiativ till inspirationsutbildning i distriktet och är nu på väg att ta steg framåt i sitt arbete. Flera lokalföreningar och distrikt har bokat in utbildningar eller visat intresse för att arbeta med detta. Några som var tidigt ute redan under 2023 är lokalföreningarna i Stenungssund och Orust som tog initiativ till en inspirationsutbildning. Med redan god samverkan med kommunen och intresse kan de ta steg vidare i sitt arbete.
- Lokalföreningen i Haninge och Nynäshamn gick ut och trygghetsvandrade i Jordbro dagarna efter en dödsjutning där. De delade ut Rädda Barnens material och hade samtal med vuxna hur man kan stötta barn efter en skrämmande händelse och med ungdomar vad de kan göra om de känner sig oroliga.

Det görs redan mycket bra saker och det finns potential och intresse på många ställen. Under slutet av 2023 hölls flera utbildningar för såväl medlemsrörelse som personal och det har börjat bubbla på allt fler ställen och allt fler lokalföreningar, distrikt och regioner visar intresse för att kicka igång arbetet. Flera utbildningar och möten om detta är inbokade under början av 2024. Fler kommer tillkomma.

Kan man samverka mellan medlemsrörelse och framförallt lokalt/regionalt kansli så ökar möjligheten mycket att kunna agera och utveckla arbetet.

FRÅGOR & KONTAKT

Som lokalförening och distrikt kan ni gärna kontakta er verksamhetsutvecklare eller annan lokal/regional personal för frågor och stöd.

Det går även bra att kontakta den nationella rådgivaren för krisberedskap och barnkrisstöd Mikaela Wikström på mikaela.wikstrom@rb.se eller 08-698 94 30. Från februari 2024 och cirka ett år fram är Mikaela föräldraledig. Under tiden kan ni kontakta hennes vikarie Camilla Nygren på camilla.nygren@rb.se